

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1942-XX--43-XXI

DRAMA

4 L. PIRANDELLO:
ŠESTERO OSEB IŠČE —
AVTORJA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1942-XX./43-XXI.

DRAMA

Štev. 4

L. PIRANDELLO:

ŠESTERO OSEB IŠČE — AVTORJA

PREMIERA 22. OKTOBRA 1942-XX

Ost.:

L. Pirandello: „Šestero oseb išče — avtorja“

(Ob priliki nove vprizoritve.)

L. Pirandello stoji v italijanski in pa tudi svetovni literaturi popolnoma sam zase, osamljen, dejal bi, da je jelen enorog. — Izredno bogato osebno življenje, ki se je razvijalo pogosto pod najbolj nenavadnimi okoliščinami, ki so bile često fantastične, mu je pustilo svoj pečat in mogočno značilno osebno noto. Vse to se zrcali v njegovih delih, pa najsi bo to kratka novelica »O konju pogrebnega zavoda« ali drama o Henriku IV. Njegov sloves se je bliskovito razširil po vsem svetu in gotovo ni avtorja, ki bi bil po svetovni vojni tako suvereno zasedel in obvladal vse evropske in tudi svetovne odre. Od Buenos Airesa do Monakovega, od Aten do Stockholma in vse, kar se nahaja vmes, je vprizarjalo njegova dela, pred vsem pa senzacionalno dramo »Šestero oseb išče avtorja«, katero je tudi naša Drama vprizorila že pred petnajstimi leti.

*

Svojevrstnost Pirandella tiči v tem, da je v prvi vrsti filozof. Njegova filozofija pa je tesno povezana z literaturo in njegova literatura še prav posebej z njim samim — z njegovim življenjem. Tako se je zgodilo, da so njegova dela živ virelec njegovega najbolj intimnega življenja in njegova literatura je povečan izraz njegovega

»jaz-a«. — Zato se tudi dogaja in neprestano ponavlja v njegovi tvornosti borba filozofa s pisateljem in dramatikom Pirandellom. Pogosto zmaga prvi, vendar pusti vselej vse dobre znake dramatika na prvem planu. Isto se mu dogaja tudi kot snovalcu filmov, panoga moderne umetnosti, ki je Pirandellu in njegovi miselnosti prav posebno blizu in pri srcu. To tudi ni čudno, saj ima film v veliki meri one izrazne možnosti, s katerimi filozof Pirandello prav posebno računa.

*

Pirandello je, čeprav je danes že v letih, tip modernega človeka. Njegovo prvo večje delo, s katerim je prodrl v svet Drame, je bilo »Šestero oseb išče avtorja«. Prav posebne vrste delo je to, svojevrstno po obliki in vsebini. »Komedijo v zarodku« jo imenuje sam in dejansko se odigra pred gledalcem nekaj, kar se odigra običajno v glavi pisateljevi, daleč, daleč pred onim trenutkom, ko sede in napiše svojo zamisel...

Ta zamisel, ki jo nosi avtor v sebi morda dolge mesece in tedne, a ji ne da prilike, da bi se prelila v črke, da bi postala rokopis, da bi jo vzeli gledališki ljudje v obdelavo, ta zamisel je tale: nekje v majhnem mestu živi možak, inteligent, z ženo v zakonu, ki ni ne srečen, ne nesrečen, samo prazen je. Rodi se sin in dorašča. V to puščobo stopi tretja oseba, nekak tajnik in v trikotu žive dalje, vse dotlej, dokler mož ne ugotovi razmerja med tajnikom in ženo. Tako se zgodi, da odslovi možaka, sina pa pošlje na kmete. S tem pa se problem le poostri, kajti žena zapusti radi gluhe osamelosti moža in odide z drugim neznano kam in živi z njim in mu rodi troje otrok, kot prvo deklico. Mož sam pa živi skupno z doraščajočim prvim sinom. — Tukaj zasučé usoda svoje kolesje... Drugi mož umre in zapusti vdovo s tremi otroci v bedi. Preselijo se in mati se preživlja s šivanjem, pastorka je pa posrednik tega zaslužka v atelieru gospe Pacetove, ki ne kroji samo oblek, temveč nudi tudi shajališče za tajne grešnike, katerim oddaja gospa Pacetova lepe modistke... Mož, prestar, da bi iskal novega razmerja, premlad da bi zatajil svoj spol, zaide tudi v ta brlog pregrehe in naključje hoče, da sreča tam svojo pastorko, katere ne spozna po tako dolgih letih razstanka. Skoraj se dogodi krvoskrunstvo — in

ob zadnjem hipu prepreči pošastno situacijo mati, ki spozna moža. Zasnutek drame nadaljuje avtor v mislih na ta način, da pusti pastorko, da izsiljuje očeta, med tem ko prvi sin spregleda vso igro in se z gnusom umakne. Dalje pove zarodek drame, da mala štiri-letna deklica utone v ribniku in se dvanajstletni sinko ustrelil iz one onemoglosti, ki otroku, pubertetnemu fantu, ne dopušča več, da bi gledal in živel v tej zastrupljeni atmosferi. Ob strani pa živi mati, ki trpi zagrenjena svojo dramo — dramo nesrečne matere.

*

Pirandello bi ne bil Pirandello, ako bi prinesel snov obdelano po vseh pravilih dramaturgije. Ne! On skuša podati novo obliko, skuša spraviti pred publiko ves razvoj in ves potek snovanja avtorjevega, njegove muke in krče — z eno besedo proces rojstva dramskega dela, takorekoč »nazorno dramaturgijo«.

Dvoje vrst nastopajočih oseb dobimo v tej zanimivi igri. Prav realne in zaresne igralce, skeptičnega režiserja in pa vizije oseb, prav za prav fantome, spletene iz pošastne atmosfere, v kateri je blodila avtorjeva fantazija. »Verjemite, gospod,« pravi pastorka, »da nas je šestero zelo zanimivih oseb! Čeprav smo nedonošeni. V smislu namreč vidite, da nas avtor, ki nas je ustvaril žive, potem ni hotel ali pa ni mogel telesno spraviti v svet umetnosti... In to je bil pravi zločin, gospod, kajti kdor se je rodil kot živa oseba, mu je lahko tudi smrt deveta briga. Nikoli več ne umre! Umrl bo človek, orodje stvaritve — stvor sam ne umre več!... In da večno živi, mu niti ni treba posebnih darov, niti da dela čudeže. Kdo bi bil Sancho Panza, kdo Don Kihot? In vendar živita večno; kajti imela sta srečo, da sta našla plodno maternico, domišljijo, ki ju je znala gojiti in rediti, ki jima je podarila večno življenje!«

*

Pred petnajstimi leti so se te Pirandellove osebe pojavile prvič na našem odru in uspešno zaživele. — Potem smo spoznavali avtorja potom »Henrika IV«, »Kaj je resnica« in »Danes bomo improvizirali«. — Ponovna pojava »Šesterih oseb« je po časovnem presledku in zasedbi vlog popolna noviteta, ki dokazuje, da je akademik Pirandello več, kot pojava mode.

Fr. L.:

„Deseti brat“

V sezoni 1900/01 je imelo naše gledališče tak repertoar: Grillparzer: »Sappho«, Anzengruber: »Dolski župnik«, Pohl: »Sedem gavranov«, Fr. Šamberk: »Valvazorjev trg št. 6«, Anzengruber: »Četrta božja zapoved«, Held: »Šivilja«, Blument. in Cadelb.: »Pri belem konjičku«, Görner: »Palček«, Ogrinec: »V Ljubljano jo dajmo«, Shakespeare: »Romeo in Julija«, Brandon: »Charleyeva tetka«, Birsch-Pfeiffer: »Lowoodska sirota«, Hauptmann: »Hanice pot v nebesa«.

*

Izmed nešteti diletantskih predstav (saj je imel vsak večji podeželski oder svojega Krjavlja) omenimo samo eno:

»Slovenci pa smo imeli tudi izreden užitek. Ljubljanski dijaki so predstavljali v zvezi z brežiškimi diletanti »Desetega brata«. Če hočemo z eno besedo označiti uspeh, potem samo rečemo, da je bilo vse presenečeno. Igralo se je izborno. Poset je bil jako povoljen, dvorana polna do zadnjega kotička...« Itd.

To predstavo (leta 1904.) omenjamo radi tega, ker jo je zrežiral in igral Desetega brata gosp. M. Skrbinšek, ki praznuje letos 20 letnico, odkar spet stalno deluje na našem odru.

(Konec.)

Fr. L.:

Prvi slovenski prevod Shakespeareovega „Hamleta“

Haml. Povej brž, da s perotmi hitrimi
Kakor molitev sama, ali kakor
Zaljubljenega misel tečem te
Osvetit.

Duh. Zdiš se mi poslušen, voljen;
Res bi lenejši bil ko zel debela,
Ki tiha na Letejskem bregu gnije,
Ko bi se tu ne zdramil. Čuj, Hamlet!
Raznesel se je glas, da strupni gad
Me piknil je na vrtu spečega;
In s tem zlaganim vzrokom moje smrti
Prevarili so Dánijo sramotno;
No vedi, blagi moj mladenič, da gad,
Ki piknil tvojega očeta je,
Sedaj njegovo krono nosi.

Haml. O predčuteče srce moje! stric moj?!
Duh. Da! ta prešestna, krvomesna zver!
Poln uma bistrega, pa izdajavec —
(Prokleti uma dari, kateri mogo
Zavesti v tako zlobo!) ta-le je
Premamil voljo moje na oko
Le čiste soproge v ostuden greh.
O Hamlet, kakošen odpad je ta bil!
Od mene, kterege ljubezen bila
Je take vrednosti, da je s prisego
Pred ženitvijo dano v trdni zvezi
Ostala trdna — in odpad od mene
Do tega hudodelca, kterege
Prirojeni darovi so le revni
V primeri k mojim! —
I'a ravno tak, kakor da bi čednost
Ostala neskažena, če bi tudi
Njo strast v nebeškem liku božala:
Tako bi slast, i z dobrim angelom
Omožena, nebeške postelje
Nasitila ter želela grde
Gnusobe! —
No tiho! Sapo juterno že vošem,
Zato le kratko! Ko na vrtu spavam,
Popoldne po navadi stari svoji,

Zaleze stric tvoj mojo varno uro,
 Nesé sok strupnega zobnjaka v steklu,
 In vlije mi v ušes tuljavo to
 Gnojilno kuho, ktere moč takó je
 Človeški krvi zoperna, da naglo
 Ko živo srebro po telesnih strugah
 In žilah teče, ter kapljam kiselim
 Enaka v mleku, z brzo močjo usiri
 Tekočc zdravo krv. Tako i meni:
 Oprh in gobe so obdale urno
 Ko Lazara z ostudno grdo skorjo
 Telo mi gládko. —
 Tako je roka bratova mi v spanji
 Življenje, krono in kraljico vzela,
 Me sredi mojih grehov pokosila;
 Brez kesa, obhajila, svet'ga olja,
 Z nesklenenim računom slan sem v sodbo,
 Obtežen z vsemi svojimi pogreški!
 O grozno, grozovito, o pregrozno!
 Ne tipi tega, če nagon naravni
 Še v tebi klije: ne trpi, da bi Danska
 Kraljeva póstelja ležišče bila
 Nečistosti in krvomesnosti!
 No kakor god boš maščeval to d'janje,
 Ne skruni srca si; le materi
 Ne stori nič! prepusti jo nebesom
 In trnom, kateri v prsih bivajo;
 Bodeči bodo! Z bogom! ker kresnica
 Že kaže, da se jutro približuje,
 In njeni slabi ogenj že bleði.
 O z Bogom, z Bogom, Hamlet: pomni me!

(Duh odide.)

(Nadaljevanje)

Haml.
 Duh.

Ob petdesetletnici

Tvrška (banka) I. C. Mayer prodaja srečke velike 50 krajcar-ske loterije.

Osebnost vest: »Naša slavna pesnika gg. Simon Gregorčič in Ant. Aškerc sta se danes nekaj ur mudila v Ljubljani.«

Malj oglas naznanja, da gostilna »Pri Škrjancu« prodaja na pol prekajene kranjske klobase, doma napravljene samo iz svinjskega mesa in pristno hrvaško vino.

Tržne cene nam povedo, da stane slanina 64 kr, mleko 10 kr, jajce 3 kr, piščanec 40 kr, svinjsko meso pa 64 krajcarjev.

V »Švicariji« je ob nedeljah koncert vojaške godbe, vstopnina 20 krajcarjev.

Samassova zvonarna slavi 125letnico.

V Rusiji, Galiciji, v Budimpešti, Hamburgu in drugod razsaja kolera. Tudi v Ljubljani se je boje. Nekega dne peljejo po Marti-novi cesti velik črn zaboj, popolnoma krsti podoben. Poleg zaboja je visela črna zastavica, za vozom sta stopala dva resna stražnika, prav zadaj pa zdravnik. Takoj se je razneslo po mestu, da peljejo prvega mrliča, ki je za kolero umrl. Pozneje so pojasnili, da so na vozu peljali dinamit za dolenjsko železnico, seveda ga je morala spremljati straža, zdravnik pa je šel samo slučajno mimo.

In v četrtek 29. septembra, na dan otvoritve novega gledališča, so res slovesno zapičili prvo lopato v Bršlinu pri Novem mestu in s tem pričeli progo Grosuplje—Straža.

Tisti čas so drugoletniki mariborskega semenišča zbrali 12.15 gld za Prešernov spomenik.

Gledališki lepaki pa naznanjajo, da pri predstavi »Brus poje vložko kupletov.«

In tisti čas so se pričele prve nervoznosti pred otvoritvijo. Za 20. septembra ob pol treh je bila napovedana dražbena oddaja lož za vse slovenske predstave v bodoči sezoni.

»Dramatično društvo« pa je sklicalo »Gledališki shod« v Čital-nici dne 17. septembra ob pol osmih zvečer. Udeležilo se ga je 60 članov. Že na shodu, kjer je imel nagovor predsednik dr. V. Kri-

šper, poročilo pa A. Trstenjak, je bilo oddanih 34 lož; ostalo je še 11 lož. Dr. Tavčar je predlagal, naj narodne dame in gospodje začno nabirati abonente.

Tri dni nato so bile na dražbi prodane vse lože po: parter od 60 do 97 gld, I. red od 100 do 175 gld, II. red od 46 do 63 gld; v celem je bilo prodanih 38 lož. Dve loži je imelo »Dram. društvo«, tri so bile že prej rezervirane, dve pa sta bili dvorni loži. »Bilo je toliko povpraševanja po ložah, da jih nekateri celo niso mogli dobiti.« (»Sl. N.«)

Med drugimi naznanili (znak slavnostne nervoznosti) je izšlo v listih tudi to, da »bodo vozili vozovi h gledališču po Franc Jožefovi cesti, od gledališča pa po Knafljevi cesti.«

Komisijski ogled dne 27. septembra, katerega se je udeležila deželna vlada, deželni odbor, magistrat, policija, gasilsko in Dram. društvo, je ugotovil, »da zadošča vsem predpisom in da tudi stroji dobro funkcionirajo.«

Na kararski spominski plošči v gledališču se je zasvetil napis: »Ko je bilo od leta 1765. na Kongresnem trgu stoječe staro deželno gledališče leta 1887. pogorelo, sklenil je deželni zbor vojvodine Kranjske leta 1888. postaviti novo. Stavba se je začela za vlade Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I. leta 1890 in se ob stroških dežele Kranjske ter s prispevki mestne občine Ljubljanske in kranjske hranilnice dogradila leta 1892. Tega leta so bili Oton Detela deželni glavar; Ivan Murnik, dr. Fr. Papež, dr. A. Schaffer, dr. Jos. Vošnjak deželni odborniki. Stavba se je zidala po načrtih deželnega inženjerja I. V. Hraskega in arhitekta A. J. Hrubega.«

(Nadaljevanje.)

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Zupančič. Urednik: Fr. Lipah. Za upravo: Ivan Jerman Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Sei personaggi in cerca d'autore

COMMEDIA IN TRE ATTI DI LUIGI PIRANDELLO — VERSIONE SLOV

I. ŠORLI

Regista: prof.

Personaggi della commedia:

Il padre	, , ,	Vlad. Skrbinšek
La madre	, , ,	Šarič
La figliastria	, , ,	M. Danilo
Il figlio	, , ,	Jan
Un ragazzo	, , ,	* * *
Una fanciulla	, , ,	* * *
Madama Pace		Nablocka

Personaggi della compagnia teatrale:

Il regista	, , ,	P. Kovič
Artisti	Nakrst, Peček, Gorinšek, Plut, Košuta	
Artiste	Gabrijelčič, Kralj, Starec, Sancin, Gorin	
L'ispettore	, , ,	Vertin
Il suggeritore	, , ,	Benedičič
Il maestro di scena		V. Leben
Il requisitore	, , ,	Košič
Il portiere	, , ,	Brezigar

Il costume di signora Mira Danilo e confezionato dal Salone „Vera“
Nebotičnik, il cappello Salone Mimi Sark, Palazzo Banca di credito

La cassa si apre alle ore 16 Inizio della rappresentazioni alle ore 17
Fine dello spettacolo alle ore 19

Platea:	I. fila	Lit. 18 —
	II - III. „	16 —
	IV. - VI. „	14 —
	VII. - IX. „	14 —
	X. - XI. „	12 —
	XII. - XIII. „	10 —
Palchi: platea (4 persone)		64 —
I. piano 1-5		72 —
balcone 6-8		44 —

Posti aggiunti nei palchi aggiunti:	
platea	
I. fila	
balcone	
Balcone: I. „	
II. „	
Galleria I. fila	
II. „	
III. „	
Ingresso in galleria	
Ingresso per gli studenti	

I biglietti si vendono alla cassa diurna del Teatro dell'Opera dalle 10.30 alle 12
17, alla cassa del Teatro drammatico mezz'ora prima dell'inizio dell' rapp

Sestero oseb išče avtorja

EDIJA V ZARODKU V TREH DELIH — SPISAL: LUIGI PIRANDELLO
PREVEL: I. ŠORLI

Režiser: prof. O. ŠEST

Osebe komedije:

Oče	Vlad. Skrbinšek
Mati	Šaričeva
Pastorka	M. Danilova
Sin	Jan
Deček	* * *
Deklica	* * *
Gospa Pače	Nablocka

Osebe gledališke družine:

Režiser	P. Kovič
Igralci	Nakrst, Peček, Gorinšek, Plut, Košuta
Igralke	Gabrijelčičeva, Kraljeva, Starčeva, Sanci- nova, Gorinškova
Inspicijent	Vertin
Sufler	Benedičič
Odrski mojster	V. Leben
Rekviziter	Košič
Vratar	Brezigar

Obleko gospe Mire Danilove je izdelal modni salon „Vera“
Nebotičnik, klobuk salon Mimi Sark, Palača Lj. Kreditne banke

na se odpre ob 16.

Začetek ob 16.30

Konec ob 19

Sedeži I. vrste	Lit.	18.—
" II.-III. vrste	"	16.—
" IV.-VI. "	"	14.—
" VII.-IX. "	"	14.—
" X.-XI. "	"	12.—
" XII.-XIII. "	"	10.—
parterju (4 osebe)	"	64.—
I. redu (4 osebe) 1-5	"	72.—
II. redu (4 osebe) 6-8	"	44.—

Dodatni ložni sedeži: v parterju	Lit.	14.—
" v I. redu	"	14.—
" balkonski	"	10.—
Balkon: Sedeži I. vrste	"	12.—
" II. "	"	10.—
Galerija: Sedeži I. vrste	"	7.—
" II. "	"	6.—
" III. "	"	5.—
Galerijsko stojišče	"	1.50
Dijaško	"	3.—

ice so v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od 10.30 do 12.30
in od 17. pri blagajni v drami pol ure pred pričetkom predstave. Takse so

